

ОСОБЛИВОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В СЕЛАХ КОДИМСЬКОГО РАЙОНУ в 30-50-і роки ХХ ст.

Спираючись на проведене практичному дослідженні в Кодимському районі Одеської обл. автор показує головні тенденції в вихованні дітей в даному регіоні.

Ключові слова: виховання, дитина, моч, кпапка, Кодимський район, народна медицина.

Виховання підростаючого покоління для кожної нації є найважливішим чинником національної культури. В умовах важкої економічної ситуації на Україні батьки намагалися виховувати дітей на традиційних засадах, враховуючи канони церкви та прививаючи моральні цінності. Найбільш значущими вважали такі якості, як доброта, справедливість, любов до свого народу, батьківщини, працьовитість, тощо.

Педагогічний досвід, накопичений протягом століть і збережений українським народом як одне з найвеличніших духовних багатств, є безцінним щодо виховання дітей у сім'ї [8].

Метою розвідки є виявлення розбіжностей і загальних тенденцій у традиційному вихованні дитини, спираючись на свідчення місцевого населення Кодимського району Одеської області.

Дітей виховували в дусі поваги до старших. Саме тому до батьків, родичів та сусідів вони зверталися на «ви». Однак одна з респонденток Морочковська Галина Данилівна 1930 року народження, яка переселилася в дану місцевість з села Григинці Вінницької області розповіла, що діти зверталися до батьків по іменам, на «ти», пояснюючи це тим, що мати і батько у дитини одні тому «ти», а бабусь та дідусів вже по двоє, тому на «ви». Це суперечить свідченням усіх інших респондентів і вказує на новації у системі виховання, зокрема у населеному пункті, де народилася респондентка [4].

Значну роль відігравали і елементи релігійного виховання. Дітей привчали тримати піст: не їсти скоромного в дні поста, також діти вставали до молитви разом з матір'ю. Благословення

просили у батьків лише на вінчання. Однак Ободовська Галина Іванівна, на відміну від Міхалкової Марії Павлівни, засвідчила, що діти просили поради (благословення) на різні справи. У деяких сім'ях благословення просили у священника [3].

Змалечку дітей привчали до роботи. Здебільшого, коли батьки працювали в колгоспі, діти порались по дому. За розповіддю Сендика Степана Петровича, 1924 року народження, старші діти допомагали виконувати роботи молодшим [7].

Старших дітей залучали до приготування їжі, вони варили картоплю. Як зазначає респондентка Баркар Евдокія Миколаївна, 1921 року народження, коли прийде батько з колгоспу обідати додому, його слід нагодувати, а потім і посуд помити. Діти також пололи бур'яни [1]. Оскільки це сільська місцевість, більшість родин мали значну кількість худоби, тому обов'язком деяких дітей було догляд за гусями, свинями. Доїли також корову [4]. Посилали батьки дітей у ліс по дрова. Збирала малеча і буряки з полів. Зацікавлена дівчата споглядала також, як виконували домашню роботу їхні батьки. Наприклад, коли мати готували їжу, прала. Діти ставали поруч і теж щось прали.

Якщо діти не слухалися батьків, тоді їх карали. Покарання відрізнялось в різних родин. Одні били різками або поясом, а іноді просто залякували, аби боялися. Наприклад, Евдокія Михайлівна, яка є найстарішою серед респондентів, розповіла, що так робив їхній батько «Щас п'ясок зніму – дам по сраці», однак вона акцентувала увагу на тому, що це було дуже рідко, а в більшості випадків він «читав мораль» [1]. Цікавою щодо цього питання є розповідь Ніни Петрівни Бондатій: одного разу вона залишила в якості покарання сина в погребі та забула про нього. Згадала вона про нього вже після роботи. Після цього вона вирішила більше не звертатися до таких методів виховання. Також, коли вона побачила, що її син тягне недопалки до рота, то вона змусила жувати їх: «Їж, їж раз воно раз воно таке добре, все ж сосеш, береж у рот, бери їж – тепер ригай». Після такого виховного заходу син не палив, аж до дорослого віку [2]. Паламарчук Валентина Устинівна вказує, що діти, коли не слухалися батьків, стояли на кукурудзі на колінах, а потім просили пробачення за провину [6]. До речі, саме це покарання зазначала і Ободовська Галина Іванівна [5].

Лікували дітей здебільшого народними засобами. До лікарні зверталися рідко, а в деяких селах навіть не було кваліфіко-

ваного фельдшера. Часто застосовували різноманітні компреси та розтирання. Були популярними, як сьогодні, трав'яні чаї з польових трав. Це був і липовий чай, і м'ятний, від поносу заварювали глід. Міцним чаєм промивали очі. Міхалкова Марія Павлівна розповіла, що застосовували сечу, яку приймали як напій від кашлю [3]. Євдокія Федорівна вказує на те, що при ангіні змащували горло ласом [1]. Цікавим є те, що Морочковська Ганила Данилівна, на відміну від інших розповідає, про лікування різними таблетками та присипання ними ран [4]. За розповіддю Степана Петровича, в їхньому селі зверталися до районного фельшара або відвозили дітей до лікарні [7].

Щоб перервати вагітність зверталися до знахарок, які переривали вагітність настоями із трав. Траплялися випадки, коли від таких настоїв помирала і мати.

Якщо в матері не було молока, тоді використовували звичайне коров'яче або козяче молоко або навіть з коноплі. Робили здебільшого рідесеньку манну кашку. Замість сучасних сосок робили так звані мокрухи або кпапки – змочений хліб замотаний у марлю. Старшим дітям готували пюре, також інколи дітям пекли пряники.

У скрутні часи було досить важко забезпечити дітей одягом. Зазвичай менші діти доношували одяг за старшими – родини були багатодітними. Якщо не залишалося менших дітей, то віддавали одяг сусідам. Одяг шили на виріст на пару років. Часто для пошиття використовували конопляний домотканий матеріал. Галина Іванівна Ободовська розповіла, що одяг шили переважно з ситцю, і також доношували один за одним. І чоботи в сім'ї були лише одні [5]. Цікавою є розповідь Бондатій Ніни Петрівни, де вона описала, як її син малим доношував одяг за старшою сестрою. Навіть на деяких фото можна було побачити його в дівчачій сукні та колготах. До таких ситуацій доводила бідність [2].

Гралася малеча здебільшого саморобними іграшками. В більшості випадків це були ляльки з ласкуття або іноді з природних матеріалів. Наприклад, діти робили сопілки з бузини. Біля подвір'я можна було побачити гойдалки [5].

Діти також збиралися і грали в усякі жмурки та схованки, а взимку ліпили снігову бабу, грали у сніжки та каталися з гірки на імпровізованих санчатах.

Грунтуючись на проведенню практичному дослідженні та його теоретичному поясненні, можна дійти до таких висновків:

- По-перше, серед опитаних відчувається повага до традицій, в основі яких не лише утворений соціальний устрій на цій території, а й релігійні заповіді та моральні норми (наприклад, ганебним гріхом вважалося переривання вагітності), культивування поваги до старших.

- По-друге, люди вирізнялися неабиякою винахідливістю щодо методів виховання, використовували можливості родини та сільської громади.

- По-третє, на цій території збереглася ще давньослов'янська традиція прийматства — забирали у сім'ю чужих дітей, дітей-сиріт. Також досить давнє коріння має обов'язок догляду старших за молодшими, що зміцнювало сім'ю.

Усе це дозволяло виховувати у дітей такі важливі риси, як щедрість, людяність, працьовитість — цінності, які не втрачають своєї актуальності.

Джерела та література

1. Записано автором у Баркар Євдокії Миколаївни, 1921 р. н., м. Кодима (з с. Лабушне), 12.07.2013.
2. Записано автором у Бондатій Ніни Петрівни, 1951 р.н., Кодимський район, с. Загніткове, 11.07.2013.
3. Записано автором у Міхалкової Марії Павлівни, 1938 р. н., Кодимський район, с. Загніткове, 11.07.2013.
4. Записано автором у Морочковської Галини Данилівни, 1930 р. н., м. Кодима (з с. Григинці Тиврівського району Вінницької обл.), 13.07.2013.
5. Записано автором у Ободовської Галини Іванівна, 1929 р. н., Кодимський район, с. Петрівка (з с. Мар'янівка Миколаївської обл.), 16.07.2013.
6. Записано автором у Паламарчук Валентини Устинівни, 1930 р. н., м. Кодима (з с. Загнітків), 13.07.2013.
7. Записано автором у Сендика Степана Петровича, 1924 р. н., м. Кодима, з с. Червона гребня, 15.07.2013.
8. Особливості виховання дітей в українській родині. [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.br.com.ua/referats/Pedagogica/7359-1.html>

Коробчук А. Особенности дошкольного воспитания в селах Кодимского района в 30-50-е года XX в.

Опираясь на проведенные практические исследования в Кодымском районе, Одесской области, автор указывает на главные тенденции в воспитании детей в данном регионе.

Ключевые слова: воспитание, ребенок, моч, кпапка, Кодимский район, народная медицина.

Korobchuk A. Socio-cultural features of the everyday life of Polen in the South Ukraine in XIX – early XX century.

Based on empirical research conducted in Kodima district of Odessa region, the author points out the major trends in the education of children in the region.

Key words: education, child, moch, kpaпка, Kodima district, traditional medicine.